

LR om debattskrift från SSK:

Centrala regler behövs för resursanvändningen

Ett bestämt *nej* säger Lärarnas riksförbund till SSK-utredningens tanke på att samla alla grundskolans resurser till en totalresurs för decentraliserad användning. En sådan resursanvändning skulle i högsta grad äventyra de grundläggande principerna om ett enhetligt utbildningssystem och en likvärdig utbildningsstandard, hävdar LR. Det är nödvändigt att det genom centralt utfärdade regler slås fast hur resurserna skall disponeras för ämnen och stadier.

□ □ Det är inte i många stycken som LR instämmer i uppfattningarna som förs fram i SSK-utredningens betänkande "Individen och Skolan", refererat i SV nr 8/75. LR:s yttrande behandlar i första hand principiella frågor.

Allmänt konstaterar förbundet att man ansluter sig till de av utredningen framförda principerna om ett *enhetligt skolsystem* och en *likvärdig utbildningsstandard* för landets alla delar. LR ansluter sig också till uppfattningen att olika personalkategorier bör få ett ökat inflytande och att detta kan öka möjligheterna till att få en väl fungerande skola. Men förbundet poängterar samtidigt att decentraliseringssträvandena inte får innebära risker för kollision med de grundläggande principerna.

De riktlinjer i läroplaner och stadgor som SSK föreslagit skall få utgöra ram för verksamheten i skolan är *inte* tillräckliga för att garantera att grundprinciperna tillgodoses. De dokumenten kommer med nödvändighet att vara generellt utformade och om man låter

lokala organ *helt* bestämma om ramfaktorer som personal, undervisningstid, skolbyggnadsstandard, organisation m m, då finns det risk för att man får en ojämn standard på skolväsendet i olika delar av landet.

Tjänstetillsättningar

LR tar i sammanhanget upp länsskolnämnderna. De statliga regionala organen bör även i fortsättningen finnas kvar och ha till uppgift att fatta vissa beslut om ramfaktorerna, säger LR.

Direkt olämpligt vore det att föra över beslutsbefogenheter om tjänsteorganisation, tjänstetillsättningar och andra personalfrågor till kommunala organ. Det skulle ställa personalen i ett beroendeförhållande till lokala instanser.

I sin kommentar till kapitel 2 i betänkandet (där utredningen motiverar varför man föreslår en total översyn av ansvarsfördelningen på skolområdet) framhåller LR bl a att åtskilliga av de aktuella frågorna redan behandlats av SIA, och att SSK ofta bygger sina reso-

nemang på ställningstaganden i SIA. Det är diskutabelt, menar LR, eftersom SIA ännu inte är färdigbehandlad. Det finns också andra icke färdiga utredningar som behandlar frågor som tagits upp av SSK. Principiellt, framhåller LR, måste effekterna av förslagen från SSK noggrant analyseras och prövas och utvärderas innan några förändringar får komma till stånd.

Personalens inflytande

LR kritiserar SSK-utredningens uppfattning i inflytandefrågorna. I direktiven stod bl a att utredningen skulle eftersträva förhållanden som medger att de i skolan verksamma människorna skulle få ett reellt inflytande på skolans verksamhet. Men utredningen har funnit att personalens intressen måste stå tillbaka för det allmänna medborgarintresset bl a utövat av föräldrar, elever och politiska organ. Skolans personal skulle alltså inte kunna få inflytande efter de principer som råder på stora delar av arbetsmarknaden i övrigt.

Det resonemanget kan LR inte acceptera. Arbetstagarnas inflytande på arbetsplatsen får inte reduceras med hänvisning till elev- och föräldraintressen, skriver LR. Man kan nämligen utgå från att avvägningar med hänsyn till dessas intressen gjorts och görs redan vid ställningstaganden i olika politiska organ på skolans område.

Det är staten som har det övergripande ansvaret för skolan och vid ev konflikt mellan kommunalt beslut och de av staten fastställda övergripande

målen måste det kommunala inflytandet vika, slår LR vidare fast. Det är angeläget att det allmänna medborgarinflytandet utövas på central nivå i många av de frågor SSK tar upp, t ex rörande skolans organisation, omfattningen av resursanslag, lärarkompetens, meritvärdering och tillsättning m m. När det gäller andra frågor som inte direkt berör skolans grundläggande mål är det naturligt och nödvändigt med ett ökat lokalt inflytande.

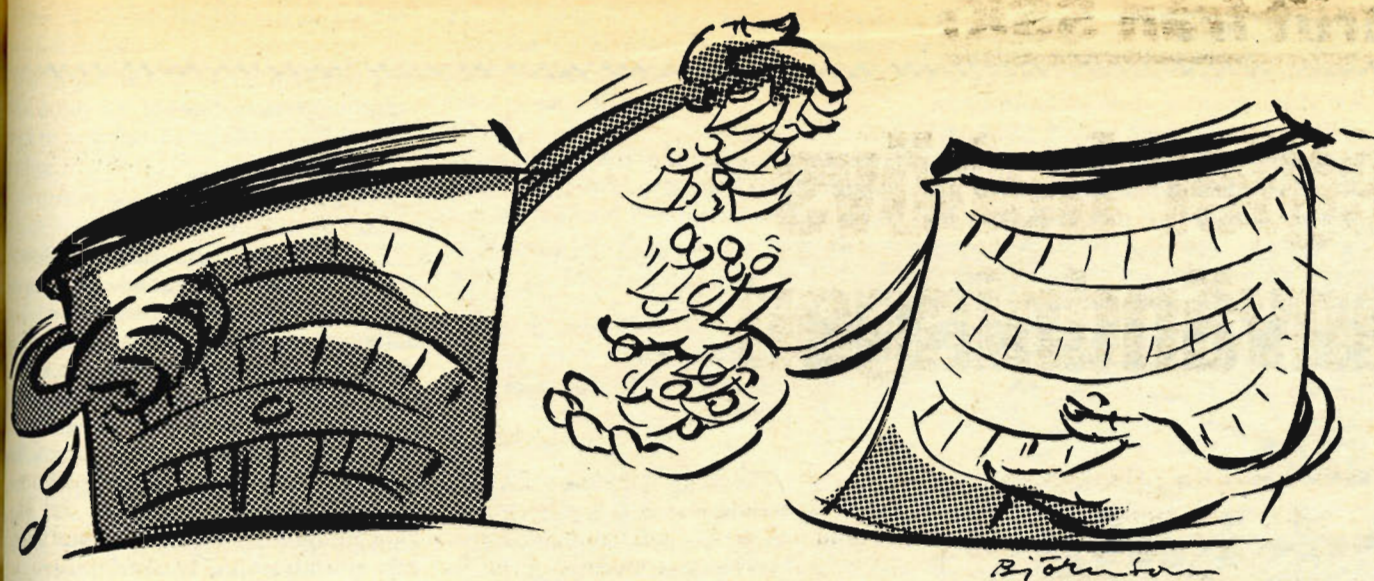
SAS-resursen bra

SSK har bland annat framhållit att skillnader i skolresultat kan avläsas endast vid en jämförelse *mellan* skolor, däremot inte vid en jämförelse mellan olika kommuner och regioner. Det finns alltså en enhetlighet i utbildningsstandarden om man ser till hela landet. De problem som finns ligger på lokal nivå, på enskilda skolor, klasser och individer. Detta är bakgrunden till SSK:s förslag att skolstyrelserna skall kunna omfördela resurserna mellan skolenheterna.

LR framhåller i denna fråga att man först måste analysera *varför* skolorna resultatmässigt är olika. Skollokalerna är t ex av mycket varierande klassviken betydelse har det? Vad händer med den skola som får avstå en del av sina resurser till en annan? Vilka är erfarenheterna av SAS-resurserna? Frågar LR och hävdar att på detta område behövs försöksverksamhet och utvärdering.

"ARBETSTAGARNAS INFLYTANDE PÅ ARBETSPLATSEN FÅR INTE REDUCERAS MED HÄNVISNING TILL ELEV- OCH FÖRÄLDRAINTRESSEN, SKRIVER LR."

VAD HÄNDER MED DEN SKOLA SOM FÅR AVSTÅ EN DEL AV SINA RESURSER TILL EN ANNAN?

Utredningen behöver inte vara så pessimistisk om möjligheterna att inom ramen för nuvarande regelsystem utjämna olikheter mellan skolor och klasser, menar förbundet, och framhåller de positiva erfarenheter som vunnits med SÅS-resursen.

Nej till ändrad resursdisposition

Utredningen har lagt en del förslag om resurstimmarna på grundskolan. SSK har föreslagit en omdisposition av resurserna mellan stadierna och samtidigt konstaterat att mellanstadiet har behov av större resurser. LR motsätter sig bestämt att nuvarande system överges. Resurstimmarna bör vara specialdestinerade till stadium och ämne. Inom ramen för en sådan specialdestination är det dock möjligt att öka friheten i resursdispositionen.

Utredningens förslag att slopa alternativkurserna på högstadiet i moderna språk och matematik avvisas av LR. Man bör lägga ned större ansträngningar på att styra enskilda elever från en kurs till en annan, hävdar förbundet. Den möjlighet som de alternativa kurserna innebär att dela de mindre klasserna i mindre grupper är en stor pedagogisk fördel, skriver LR vidare och motsätter sig bestämt att undervisningsgrupperna görs större.

Ämnesutbildade speciallärare

SSK har liksom SIA föreslagit att specialundervisningen samordnas med den vanliga undervisningen. I denna fråga hänvisar LR till sitt remissyttrande över SIA och framhåller att specialundervisningen på högstadiet bör skötas av ämnesutbildade speciallärare och att det bör inrättas tjänster för sådana. LR understryker också vikten av viss specialpedagogisk utbildning för högstadiets alla lärare. De möjligheter till samordnad specialundervisning som finns idag bör bevaras, framhåller LR.

Det är svårt att egentligen bedöma utredningens förslag om en ramtimplan för grundskolan, framhåller LR vidare. Utredningen är nämligen inkonsekvent: å ena sidan säger man att behovet av jämkningar kommer att växa – å andra sidan att jämkningar och andra timplaneändringar torde inte bli särskilt vanliga.

Den föreslagna ramtimplanen är acceptabel såvitt den gäller enskild elevs timplanejämkning, kommenterar LR. Men förbundet avvisar ramtimplanen

om den skulle innebära möjlighet att lokalt göra generella timplanejämkningar, eftersom detta skulle riskera undervisningens enhetlighet och likvärdiga standard.

Förbundet kan vidare endast acceptera jämkningar av timmar inom stadiet, men ej mellan stadierna.

Beträffande gymnasieskolan instämmer förbundet i utredningens bedömning att större frihet bör tillämpas ifråga om dispositionen av den samlade resursen för stödundervisning och samordnad specialundervisning. LR framhåller apropå specialundervisningen att för gymnasieskolan behöriga lärare måste ges tillfälle till utbildning som speciallärare, att arbetsgivaren bör ställa tid till förfogande för denna utbildning och att tjänster som speciallärare inrättas.

Hot mot undervisningen

Liksom när det gäller grundskolan hävdar utredningen att de statliga myndigheterna skall ansvara endast för läroplanerna, medan uppgiften att vidta pedagogiska och organisatoriska förändringar i gymnasieskolan skall ligga lokalt på kommuner och skolor. LR instämmer i den första punkten men framhåller att de senare uppgifterna är så resurskrävande att endast ett fåtal större kommuner torde kunna klara av dem. På sikt kommer detta att innebära ett hot mot undervisningens enhetlighet och likvärdiga standard. Därför bör skolöverstyrelsen följa den lokalt initerade försöksverksamheten och det bör också finnas vissa centralt fastställda principer som riktlinjer för försöksverksamheten.

Förbundet ställer sig tvivlande till värdet av utredningens resonemang om samordning av undervisningen mellan olika linjer i avsikt att minska lärartätheten. Sådana förändringar skulle minska möjligheterna till individualisering, hävdar LR.

LR motsätter sig också utredningens förslag att öka de yrkesförberedande inslagen i utbildningen på de teoretiska linjerna. Det skulle innebära en försvagning av de studieförberedande inslagen, anser LR, som också påpekar att utredningen inte gett några konkreta förslag till omfördelning mellan ämnen vilket gör det svårt att ta ställning. Men LR tror inte att det går att ge en meningsfull yrkesförberedelse genom att byta ut några timmar allmänna ämnen mot en förmodligen ganska ofull-

ständig yrkesundervisning.

Däremot instämmer förbundet i utredningens förslag att direkt yrkesinriktade kurser bör förekomma som påbyggnad på gymnasieskolan i form av högre specialkurser och kombinationsutbildningar. Förbundet instämmer också i utredningens uppfattning att yrkesinriktade linjer och specialkurser kan ha behov av ett ökat inslag av allmänna ämnen.

Förstärkning samlad i en resurs

LR accepterar förslaget att alla gymnasieskolans förstärkningsanordningar samlas i en resurs med en ökad frihet vid den enskilda skolan att besluta om dess användning. Dock bör resurser för delning av klass i vissa ämnen samt för frivillig undervisning specialdestineras till dessa ändamål.

Förbundet avstyrker tanken på att varje kommun skulle få frihet att välja mellan olika SSG-timplaner och ev and-

LR INSTÄMMER I UTREDNINGENS UPPFATTNING ATT YRKESINRIKTADE LINJER KAN BEHÖVA ETT ÖKAT INSLAG AV ALLMÄNNA ÄMNET.

ra "godkända" försökstimplaner.

Utredningens förslag att kommunerna skulle få viss frihet att inom ett stomplanesystem göra vissa jämkningar i timtalen är föga realiserbart menar LR. 10 procent av gymnasieskolans elever byter skolort under studietiden. Följden av de jämkade studieplanerna skulle bli att man skulle riskera undervisningens enhetlighet och likvärdiga standard om inte ökade resurser för stödåtgärder sattes in för gruppen flyttande elever. Det finns också risker för ökad arbetsbelastning för eleverna.

Dåligt genomtänkt

SSK-utredningen har i syfte att åstadkomma debatt fört fram en rad funderingar kring förändringar av gymnasieskolan på längre sikt. Förbundet understryker i det sammanhanget att de genomgripande förändringar som utredningen talar om är långt ifrån genomtänkta och att de måste föregås av omfattande analyser innan man ens kan ta ställning till om försök och utvärderingar bör ske. Tanken på varvad utbildning som förts fram av utredningen avvisas av förbundet som generell åtgärd. Det skulle utsätta gymnasieskolan för svåra påfrestningar. LR menar att man bör eftersträva en samlad grundutbildning kompletterad med återkommande utbildning i form av specialkurser, högre specialkurser och kombinationsutbildning.

Utredningens idéer om timplaneändringar är inte tillräckligt konkreta för att ta ställning till, konstaterar LR vidare, men framhåller dock att de måste bli synnerligen kostnadskrävande beträffande planering och schemaläggning. LR ifrågasätter också om dessa idéer går att förena med de utbildningspolitiska målen.

Som arbetstagarorganisation understryker LR också att man måste kräva garantier för en fast tjänsteorganisation.

Ökat lokalt ansvar

LR stöder liksom i sitt svar på SIA-utredningen tanken på ett ökat lokalt ansvar för skolans organisation. Men förbundet förutsätter att klassen behålles som administrativ och pedagogisk basgrupp.

LR avvisar tvingande arrangemang i form av påbud om viss organisation och menar att arbetsenheter och arbetslag måste bli frivilliga anordningar.

Slutligen – förbundet vill inte gå med på ett ändrat statsbidragssystem av det slag som utredningen skisserar. LR anser att statsbidragen måste specialdestineras dels till skolans område över huvud taget, dels även till resursslåg. Det är med stor förvåning, skriver LR, som man noterar utredningens uppfattning av resursslagen personal, lokaler och läromedel som jämförbara storheter. Tendenser på andra håll inom arbetslivet har annars understrukit det speciella värdet av välutbildade personalresurser och de särskilda hänsyn som måste tagas när det gäller den typen av resurs.

Utredningen har inte redovisat konsekvenserna av olika tänkbara statsbidragssystem, konstaterar LR vidare. Utomordentligt vägande skäl måste finnas för att i grunden förändra ett statsbidragssystem om vilket man vet att det uppfattas som rättvist i relation till den nuvarande ansvarsfördelningen. LR hävdar att varje tänkbart nytt statsbidragssystem måste prövas mot dess möjligheter att garantera utbildningspolitikens mål om skolans enhetlighet och likvärdiga standard över hela landet samt de självklara kraven hos de inom skolan anställda till bibehållen trygghet.